

УДК 94(477.8)«189/191»

© Микола Гуйванюк (Чернівці)

**УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ГАЛИЧИНИ Й БУКОВИНИ
У ВЗАЄМИНАХ З НТШ (кінець XIX – початок XX ст.)**

У статті наголошується, що після переформатування товариства 1898 р. у наукове, представники української літературної інтелігенції Галичини й Буковини в основному зосередилися у філологічній секції та мовній комісії. Їхня діяльність полягала в безпосередній участі у засіданнях відповідних секцій та комісій і публікації своїх праць у виданнях товариства «Записках НТШ» та «Літературно-науковому віснику».

Простежено, що серед українських літераторів у виданнях НТШ найбільше публікацій мають: І. Франко, М. Грушевський, О. Маковей, В. Охримович, Ю. Романчук, В. Гнатюк, К. Студинський, М. Павлик, М. Возняк, Ф. Колесса, С. Смаль-Стоцький та М. Федюшка (Євшан).

Показано, що окремі представники літературної інтелігенції, а саме: О. Барвінський, Ю. Романчук та М. Грушевський брали практичну участь в організації діяльності товариства, і в різний час були його очільниками.

Ключові слова: Галичина, Буковина, літературна інтелігенція, НТШ, О. Барвінський, М. Грушевський.

Mykola Guivaniuk (Chernivtsi)

**UKRAINIAN LITERARY INTELIGENTSIIA OF GALICIA AND BUKOVYNA
IN RELATIONS WITH NTSh (end of the XIX – beginning of XX century)**

Abstract. In the article it is noted that after the transformation of the society in 1898 into the scientific, representatives of the Ukrainian literary intelligentsia of Galicia and Bukovyna mainly concentrated in the philological section and the language commission. Their activities consisted of direct participation in the meetings of the relevant sections and commissions and the publication of their works in the editions of the Society «Notes of the NTSh» and «Literary and Scientific Herald».

It is traced that among the Ukrainian writers in the publications of NTSh have the largest publications: I. Franko, M. Hrushevskiy, O. Makovei, V. Okhrymovych, Yu. Romanchuk, V. Hnatiuk, K. Studynskiy, M. Pavlyk, M. Vozniak, F. Kolessa, S. Smal-Stotskiy and M. Fediushka (Ievshan).

It was shown that certain representatives of the literary intelligentsia, namely: O. Barvinskyi, Yu. Romanchuk and M. Hrushevskiy, took practical part in organizing the company's activities and at different times were its leaders.

Keywords: Galicia, Bukovyna, literary intelligentsia, NTSh, O. Barvinskyi, M. Hrushevskiy.

Постановка проблеми. Кінець XIX – початок XX ст. для Галичини й Буковини характеризувався піднесенням українського національного руху, а також активізацією світської інтелігенції, зокрема письменників та публіцистів, які поширювали свою діяльність на усі галузі суспільного та культурного життя.

Особливо активною виявилася їхня співпраця з Науковим товариством імені Т. Шевченка, де літератори були об'єднані у відповідні секції та комісії, а також мали власні наукові видання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Названа тема частково досліджувалася в окремих працях Л. Винара¹, С. Джафарової², О. Романіва³ та ін. Проте предметом розгляду зазначених досліджень була діяльність НТШ або це простежувалося через призму біографій окремих письменників. Тому комплексного дослідження із порушеної у статті проблематики ще й досі немає.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити співпрацю літературної інтелігенції Галичини й Буковини з Науковим товариством імені Т. Шевченка наприкінці XIX – на початку XX ст.

Для досягнення мети автор ставить наступні **завдання:**

- показати роль представників української літературної інтелігенції у переформатуванні НТШ в наукову структуру;
- розкрити участь літераторів у роботі секцій та комісій НТШ;

– проаналізувати внесок у розвиток НТШ О.Барвінського, М.Грушевського, І.Франка, М.Павлика, В.Стефаніка та інших письменників;

– простежити співпрацю галицьких буковинських письменників з науковими виданнями НТШ.

Виклад основного матеріалу. Представники літературної інтелігенції великою мірою спричинилися до розвитку та діяльності НТШ. Відомий український політичний та літературний діяч Ю.Романчук був одним із засновників товариства. Його підпис міститься під статутом тоді ще літературного товариства ім. Т.Шевченка.

Після того, коли у 80-ті рр. ХІХ ст. активізувався український національний рух, стала очевидною потреба власної національної наукової установи. Сусідні слов'янські народи, що також боролися за власну державність, у цій царині вже набули певного досвіду. У Кракові успішно діяло «товариство приятелів наук», а серби створили «Наукове дружство», діяльність яких мала беззаперечну цінність для поступу власних народів.

На українському ґрунті подібну ідею вирішили втілити наддніпрянські та галицькі інтелектуали. На їхню думку, найкраще для цього надавалося переформатування діючого «літературного товариства ім. Т.Шевченка». У підсумку, цей задум втілено в життя на загальних зборах товариства 13 березня 1892 р., де було прийнято новий статут, який Галицьке намісництво затвердило 16 листопада цього ж року⁴.

Окрім зміни в назві, – відтепер ця інституція іменувалася «Наукове товариство ім. Шевченка» (НТШ), згідно зі статутом, було утворено три секції, що визначали його структуру: історично-філософська, філологічна та математично-природописно-лікарська. Це сприяло тому, що українські літератори отримали змогу організувати наукову діяльність у галузі української філології, що, безперечно, підносило їх на загальноєвропейський рівень.

Внаслідок внесення чергових змін до статуту товариства у 1898 р., у НТШ запроваджувався поділ на дійсних членів – науковців, які могли бути членами секцій та входити до керівництва, і звичайних – не науковців, що могли бути тільки членами комісій, або оплативши щорічний внесок 2 кор., отримували «Хроніку» та «Записки НТШ».

Першими дійсними членами, з відомих на той час літераторів або тих, хто мав напрацювання на межі філології та інших наук у 1899 р. стали: О.Барвінський, В.Гнатюк, О.Колесса, О.Кониський, С.Смаль-Стоцький, К.Студинський, І.Франко, М.Грушевський, К.Левицький та В.Охримович⁵. Згодом до них приєдналися: М.Павлик (1900)⁶, О.Маковей (1903)⁷ та Ю.Романчук (1909)⁸.

На відзнаку особливих заслуг перед НТШ управа товариства з 1896 р. почала іменувати почесних членів. З відомих літераторів ними стали М.Грушевський у 1896 р. та І.Франко у 1904 р.⁹

Представники української літературної інтелігенції Галичини й Буковини в основному зосереджувалися у філологічній секції та мовній комісії. Найактивнішими були: О.Барвінський, В.Гнатюк, М.Грушевський, О.Колесса, О.Кониський, К.Левицький, Є.Олесницький, В.Охримович, М.Павлик, М.Пачовський, С.Смаль-Стоцький, К.Студинський, та І.Франко¹⁰.

Засідання секцій відбувалися регулярно 1 – 2 рази в місяць, на яких окрім вирішення організаційних питань, періодично виступали члени із доповідями, що стосувалися їхніх наукових зацікавлень, які потім виходили друком у виданнях товариства.

Після переформатування, НТШ в 1893 р. почало видавати свій головний науковий орган – «Записки НТШ». Цьому напрямку наукової діяльності очільники товариства надавали особливого значення, розуміючи роль такого видання як виразника наукової праці саме українських учених. М.Грушевський перетворив ЗНТШ спочатку на кварталник, а згодом на двомісячник. Зазвичай «Записки» відкривалися поважними монографічними дослідженнями, у розділі «Miscellanea» подавалися короткі джерельні додатки з історії, етнографії або літератури. У рецензійному відділі містились критичні огляди праць з українознавства, а також слов'янознавства.

Серед літераторів найактивнішим був І.Франко, який у кожному томі (включно до 1914 р.) публікував принаймні одну статтю. Аналогічно в кожному томі виходили статті М.Грушевського, але здебільшого вони стосувалися історичної тематики. Впродовж 1893 – 1914 рр. по кілька наукових розвідок опублікували: О.Маковей, В.Охримович, Ю.Романчук, В.Гнатюк, К.Студинський, М.Павлик, М.Возняк, Ф.Колесса, С.Смаль-Стоцький та М.Федюшка (Євшан)¹¹.

За ініціативи М.Грушевського, НТШ з 1898 р. почало видавати місячник літератури, науки й громадського життя всеукраїнського масштабу «Літературно-науковий вісник» (далі – ЛНВ).

ЛНВ став альтернативою літературному журналові «Зоря», який вже себе вичерпав та перестав задовольняти потреби культурно-національного українського життя.

Завдяки добре підбраному колективу редколегії у складі О.Борковського, М.Грушевського, О.Маковей та І.Франка, ЛНВ за короткий проміжок часу, став одним із найповажніших органів української журналістики, який звернув на себе увагу широкого культурного світу. Серед співробітників ЛНВ були представники з усіх українських земель. Завдяки їхній праці журнал став перлиною української літературної творчості. Видавався «Літературно-науковий вісник» за зразком європейських ревію (товстих журналів).

Аналіз змісту ЛНВ засвідчує не тільки його культурну, а й політико-громадську значущість. Популяризуючи найкращі художні твори різножанрового характеру, різного мистецького спрямування, журнал не лише сприяв розвитку української літератури, а й водночас знайомив українців із тогочасною та класичною європейською літературою. Уміщуючи твори всесвітньо відомих й українських письменників І.Франка, М.Коцюбинського, Лесі Українки, Леся Мартовича, В.Стефаника, Б.Лепкого, О.Маковей та інших, часопис прагнув довести, що українська література існує та відповідає найвищому світовому рівню. ЛНВ фактично став першим українським виданням, де вдало поєдналися наукові розвідки у галузі філології, художня проза та поезія.

Лідером з кількості публікацій серед українських письменників став І.Франко. Йому належить 335¹² статей доволі широкої тематики і спрямування. До найвагоміших публікацій письменника, що з'явилися у ЛНВ, варто віднести: «Русини в Станіславівській гімназії» (1899), «Соціальна акція, соціальне питанє і соціалізм; зауваги над пастирським посланієм митроп. А.Шептицького «О квестії соціальній» (1904), «Одвертий лист до галицької української молодіжї» (1905), «Русько-польська згода і українсько-польське братання [очима місячника Świat słowiański, Краків]» (1906).

Етнограф В.Гнатюк на сторінках ЛНВ опублікував 417¹³ своїх праць, серед яких варто відзначити наступні «В справі заснування приватних шкіл [Бережани, Коломия]» (1901), «В справі утраквістичних шкіл» (1902), «Відголос свята І.Котляревського в Полтаві» (1903) тощо.

У ЛНВ зреалізувався як письменник М.Грушевський, якому належить 208¹⁴ публікацій на шпальтах зазначеного часопису.

Занашимипідрахунками: М.Лозинський мав 69 публікацій; Уляна Кравченко (Юлія Шнайдер) – 61; О.Маковей – 60; П.Карманський та М.Мочульський по 28; А.Крушельницький – 24; Б.Лепкий – 23; С.Чарнецький та С.Яричевський по 18; Є.Левицький та Л.Цегельський по 17; О.Кобилянська – 14; О.Барвінський та В.Стефанік по 9; В.Пачовський та О.Шпитко по 8; Н.Кобринська та М.Павлик по 7; Р.Заклинський та А.Чайковський по 6; Марко Черемшина – 5 публікацій.

Ряд доволі відомих літераторів з якихось причин так і не опублікували великої кількості своїх праць на шпальтах ЛНВ. Зокрема, Ф.Колесса, Лесь Мартович та О.Назарук мали тільки по три публікації. По дві роботи опублікували М.Голубець, Т.Галіп, О.Колесса, В.Левицький (літ. Псевдонім Василь Лукич), О.Луцький, Є.Олесницький, Марійка Підгірянка, І.Плешкан та Д.Харов'юк.

Такі письменники, як Я.Весоловський, О.Грицай, Б.Заклинський, І.Карбулицький, В.Охримович, В.Сімович, С.Смаль-Стоцький, Г.Цеглинський та В.Шухевич, мають тільки по одній публікації в «Літературно-науковому віснику».

Окремі представники літературної інтелігенції не тільки публікували власні твори у виданнях НТШ, але й брали практичну участь у різних напрямках діяльності товариства. Помітне місце серед тих літераторів, що значною мірою спричинилися до розвитку товариства займав О.Барвінський. Особливо важливою була його роль у розбудові структур НТШ, зокрема у зміні профілю з чисто літературного на науковий та залученні до фінансування товариства органів крайової влади та центральної влади у Відні. О.Барвінський, використовуючи свої впливи в офіційних колах Галичини, від імені виділу товариства у 1893 р. звернувся до Крайового сейму з проханням про надання НТШ як академічній установі грошової допомоги. Також він надіслав лист до Міністерства віровизнань та освіти про передання НТШ права на друкування українських підручників у Галичині. Це було пов'язано з дуже вигідними державними замовленнями для друкарні НТШ, в результаті чого, до кінця липня 1893 р. друкарня видрукувала 60 тисяч українських «Букварів»¹⁵, сверджується у дослідженні О.Романіва.

За словами самого О.Барвінського: «[...]Коли ж я ввійшов до держ[авної] ради, а відтак (1894 р.) до сойму, вспів я висднати з краєвих фондів на наукові видання 10.000 к[рон] (окрім того 1000 к[рон]

на «Руську істор[ичну] бібліотеку»¹⁶. Загалом, завдяки старанням О.Барвінського, «[...]Наукове товариство» щорічно до розпорядимості мало около 60 000 к[рон]»¹⁷ – як на тодішні часи, це були досить великі кошти. Також ним були проведені успішні переговори у 1895 та 1896 рр. з австрійською владою про виділення Товариству додаткових дотацій¹⁸.

У 1893 – 1897 рр. О.Барвінський був головою Наукового товариства імені Т.Шевченка. Тривалий час очолював редакцію Записок НТШ. У 1900 р. порушив питання про заснування загального музею при товаристві¹⁹.

Одним із найуспішніших напрямків діяльності О.Барвінського в НТШ була його діяльність із підтримки та розширення взаємин товариства з представниками українського національного руху Наддніпрянської України та поширенні видань товариства в умовах заборони царськими властями українського слова.

Незважаючи на величезні заслуги перед товариством, у середині 1900-х рр. О.Барвінський опинявся в центрі конфліктів, провокованих його ідейними противниками через незгоду з політикою «нової ери», творцем та ідейним натхненником якої він був.

Неможливо недооцінювати вплив М.Грушевського на розвиток НТШ та роль товариства у його особистісному становленні й формуванні як науковця. Співпрацю з товариством М.Грушевський зав'язав відразу по прибутті до Львова у 1894 р. Спочатку він очолював його історико-філософську секцію, протягом 1895 – 1914 рр. – археографічну комісію НТШ, а впродовж 1897 – 1913 рр. головував у товаристві. Як учений із широкими суспільними інтересами, він виступав за налагодження видавничої справи і розповсюдження друкованої продукції, залучаючи до української справи різні верстви населення. Задля цього Михайло Грушевський організував систематичне видання «Записок Наукового товариства імені Шевченка». За його редакцією протягом 1895 – 1913 рр. було видано 110 томів цього універсального українознавчого наукового часопису, сторінки якого надавалися історикам, літературознавцям, фольклористам, мовознавцям та іншим фахівцям²⁰, а також «Етнографічного збірника» та інших українознавчих видань. За його ініціативою навесні 1899 р. було створено «Українсько-руську видавничу спілку», що спеціалізувалася на виданні популярних і художніх книжок, які сприяли розвитку національної культури й самосвідомості, а також сприяла розвитку українського письменництва загалом.

З ініціативи М.Грушевського у 1897 р. тижневик «Зоря» переформатовано у новий журнал європейського зразка «Літературно-науковий вісник». Як головний редактор журналу М.Грушевський залучив до співпраці провідних культурних діячів. Так, до складу редколегії у львівський період існування ЛНВ входили І.Франко, О.Маковей та О.Борковський, а згодом замість двох останніх до редакції було введено В. Гнатюка²¹.

Головний редактор журналу самостійно шукав авторів, які б своїми творами надавали ваги редагованому ним виданню. Прикладом може служити один з його листів до О.Маковея, у якому пропонує вже знайомому письменнику, що має свою читачку аудиторію, «[...] давати гумористичні фелетони наприклад раз або два рази на місяць [та] ...давати дописи з Буковини раз або два рази на місяць»²².

М.Грушевському доводилося відігравати роль консолідуючого фактора у середовищі НТШ. Проблема полягала в тому, що будучи під ідеологічним впливом народовців, товариство з обережністю ставилося до симпатиків радикалів І.Франка, М.Павлика та ін. Також йому довелося стати арбітром у середовищі самих народовців, які неоднозначно сприйняли творців «нової ери» Ю.Романчука та О.Барвінського.

Попри все, завдяки пропаганді «української справи» та певному дипломатичному хисту, йому вдалося поєднати в НТШ осіб із соціалістичним способом мислення, таких як І.Франко, М.Павлик, О.Терлецький, В.Охримович, В.Будзиновський, Л.Ганкевич та ін. Як слушно зауважив дослідник І.Гирич, перебудовуючи товариство, М.Грушевський одночасно змінював і політичний ландшафт українсько-галицької політики²³.

Крім М.Грушевського, велику роль у формуванні «обличчя» та пріоритетних напрямків діяльності НТШ відіграв І.Франко.

Безпосередню співпрацю з НТШ І.Франко розпочав ще у 1876 р. як один з упорядників альманаху «Дністрянка». В подальшому письменник у друкарні Товариства ім. Шевченка періодично друкував окремі власні твори та переклади класиків літератури. Також його твори виходили у

«Зорі». На сторінках журналу друкувалися його літературно-критичні, етнографічні праці, драма «Украдене щастя», повість «Захар Беркут». Завдяки його зусиллям, до співпраці із журналом залучались такі провідні українські письменники, як Олена Пчілка, О.Маковей, У.Кравченко, котрі також пропагували рідне слово у своїх творах»²⁴, слушно зауважила дослідниця С.Джафарова.

У 1896 р. І.Франко разом з К.Левицьким та С.Федаком працював на розробкою змін до статуту НТШ. Зокрема, він спричинився до розробки статусу дійсного члена товариства.

І.Франко підтримав ідею М.Грушевського щодо створення археографічної комісії НТШ у 1895 р., яка могла б опонувати політиці археографічних комісій, створених у Росії, що були зобов'язані пояснювати минуле неросійських етносів з позицій «єдиної і неділимої Росії». У цьому руслі письменник практично підтримував один з видавничих проектів археографічної комісії «Пам'ятки українсько-руської мови і літератури». Вже в першому томі «Пам'яток...» були вміщені його «Апокрифи і легенди з українсько-руських рукописів» зі вступною розвідкою, які вийшли в п'яти томах з чотирма передмовами.

Тексти І.Франко брав з українсько-руського ґрунту, при чому вибирав не найстаріші редакції, а наймолодші. Із скрупульозністю він переписував дослівно всі тексти, а у примітках зазначав походження апокрифів, подавав свої коментарі²⁵. «Апокрифи» містили історії про життя Марії та Ісуса як з Старого, так і з Нового Заповіту, і видавались упродовж 1896 – 1910 рр.

Чимало філологічних праць І.Франка було надруковано у «Записках», у «Збірнику Філологічної секції», про що мова йшла вище.

Серед представників літературної інтелігенції було чимало осіб, які не займали адміністративних посад у товаристві, але своєю щоденною копійкою працею не тільки сприяли розвою НТШ, але й підсилювали український національний рух загалом. До таких подвижників насамперед варто віднести О.Маковея та М.Павлика.

О.Маковей редагував видання товариства – журнал «Зоря» у 1891 – 1895 рр., щомісячник «Літературно-науковий вісник» (1898 – 1899 рр.). На прохання М.Грушевського, до його обов'язків входила щорічна підготовка «[...]огляд[у] українсько-руських часописей»²⁶ та ретроспективного аналізу творчого доробку українського письменництва.

Коли на початку 1900-х рр. з ініціативи НТШ було розпочато підготовку повного видання творів Ю.Федьковича, упорядники О.Колесса та І.Франко залучили до цього процесу О.Маковея, який на Буковині відшукував у приватних колекціях матеріали пов'язані з творчістю письменника. З 1909 р. до роботи над цим виданням О.Маковей прилучився безпосередньо. Він за погодженням із філологічною секцією НТШ, мав підготувати до друку корпус листів і матеріалів до життєпису Федьковича.

В результаті, за участі О.Колесси, І.Франка та О.Маковея було здійснено перше повне видання творів Ю.Федьковича у чотирьох томах, семи книгах «Писання Осипа Юрія Федьковича. Перше повне і критичне видання» (1902 – 1910)²⁷, у четвертому томі якого містились «Матеріали до життєписи Осипа Юрія Гординського-Федьковича. З першодруків і автографів зібрав, упорядкував і пояснив О.Маковей (1910)»²⁸. Згодом на основі упорядкованих джерел О.Маковей написав монографію «Життєпись Осипа-Юрія Гординського-Федьковича (Львів, 1911)»²⁹.

Помітний слід у діяльності НТШ залишив політик, письменник і публіцист М.Павлик. Незважаючи на те, що М.Павлику ніколи не доводилося займати керівних посад у товаристві, цей невтомний трудівник виконував копійку роботу із упорядкування та збереження книжкових фондів НТШ як бібліотекар товариства. Показовими у цьому плані є його детальні звіти про стан бібліотеки НТШ, у яких він повідомляв, що у «[...]1901 р. користувалося бібліотекою 189 осіб; позичено 1566 томів; 1902 р. користувалося бібліотекою 574 особи; позичено 3118 томів; 3 них сего [1902] року дарували до бібліотеки: І.Франко – 492; В.Л.Левицький – 132; М.Павлик – 95; М.Грушевський – 33»³⁰. Окрім цього, Павлику доводилось ще виконувати функцію секретаря філологічної секції НТШ.

Період роботи письменника в НТШ був часом його найбільш плідної наукової діяльності. Зацікавлення М.Павлика етнографічними студіями, історією, зокрема політичною, а також історією літератури, релігії, освіти, бібліографією найкраще реалізувалися саме в цей час.

Незважаючи на безкомпромісну критику «нової ери», М.Павлик вважав переформатування НТШ найголовнішим її позитивним здобутком. Тому, коли ідеолог та творець «нової ери» О.Барвінський

почав зазнавати цькування від колишніх товаришів з народовського табору, в тому числі в середовищі НТШ, М.Павлик виступив на його захист, закликаючи товаришів відкинути політичні амбіції та зважити на заслуги та наукову й організаційну діяльність О.Барвінського у товаристві.

З цього приводу у листі до О.Маковей від 27.01.1908 р. він писав: «[...]Мабуть і до вас дійшла вістка про вигнання Барвінського з Товариства імені Шевченка. ...Ми, протестуємо проти вигнання... Застерігаємо, аби в нас було виганяти дійсного члена без згоди дотичної секції»³¹. З листа-відповіді О.Маковей бачимо, що той відгукнувся на прохання Павлика, заявивши, що «[...] і я прилучаюся до того протесту не лише з причин, котрі дані у Вашому письмі, але ще із принципу, що в «науковім» товаристві не можна терпіти такого «штубацтва»³².

Отже, з самого початку діяльності «Літературного товариства ім. Т.Шевченка», українські письменники брали активну участь в організації діяльності та визначали головні засади його діяльності.

Після переформатування товариства 1898 р. у наукове, представники української літературної інтелігенції Галичини й Буковини в основному зосередилися у філологічній секції та мовній комісії. Їхня діяльність полягала в безпосередній участі у засіданнях відповідних секцій і комісій та публікації своїх праць у виданнях товариства – «Записках НТШ» та «Літературно-науковому віснику».

Серед українських літераторів у виданнях НТШ найбільше публікацій мають: І.Франко, М.Грушевський, О.Маковей, В.Охримович, Ю.Романчук, В.Гнатюк, К.Студинський, М.Павлик, М.Возняк, Ф.Колесса, С.Смаль-Стоцький та М.Федюшка (Євшан).

Окремі представники літературної інтелігенції брали практичну участь в організації діяльності товариства. Насамперед це стосується О.Барвінського, який у 1893 – 1897 рр. був головою Наукового товариства імені Т.Шевченка. Тривалий час, очолював редакцію «Записок НТШ». Окрім того, він великою мірою сприяв залученню органів центральної та крайової влади до фінансування товариства.

Відразу по прибутті до Львова у 1894 р. тісну співпрацю з НТШ зав'язав М.Грушевський. Упродовж 1897 – 1913 рр. він очолював товариство, а також історико-філософську секцію та археографічну комісію. Окрім цього, ним було організовано систематичне видання «Записок Наукового товариства імені Шевченка».

¹ Л.Винар, *Михайло Грушевський і Наукове товариство імені Шевченка 1892 – 1930* [Mikhail Hrushevsky and the Shevchenko Scientific Society from 1892 to 1930], Мюнхен, Дніпрова хвиля, 1970, 110 с.

² С.Джафарова, *Вплив Івана Франка на розвиток науки у НТШ* [Influence of Ivan Franko on the development of science in SSS], in «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія», Тернопіль, Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010, вип. 2, с. 1.

³ О.Романів, *Олександр Барвінський і наукове товариство ім. Шевченка* [Alexander Barvinsky and the Shevchenko Scientific Society], in «Олександр Барвінський: матеріали конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження Олександра Барвінського», Львів, [б.в.], 2001, с. 95.

⁴ *Історія наукового товариства ім. Шевченка* [History of the Shevchenko Scientific Society], Нью-Йорк – Мюнхен, Наукове товариство ім. Шевченка, 1949, с. 15.

⁵ *Записки наукового товариства імені Шевченка* [Notes of the Shevchenko Scientific Society], Львів, 3 друкарні Наукового товариства імені Шевченка, 1900, Вип. XXXIII, с. 27.

⁶ *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка* [Chronicle of the Shevchenko Scientific Society], Львів: 3 друкарні Наукового товариства імені Шевченка, 1901, Ч. 5, с. 17.

⁷ *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*, 1910, Ч. 41, с. 25.

⁸ *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*, с. 26.

⁹ *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*, с. 15.

¹⁰ *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*, 1900, Ч. 2, с. 10.

¹¹ *Записки Наукового Товариства імені Шевченка: бібліографічний покажчик змісту: у 2 ч.* [Notes of the Shevchenko Scientific Society: bibliographic index of the contents: in 2 part], укл. С.Олейник, Івано-Франківськ, Наукова бібліотека ПНУ, 2014, Ч. 1 (1893 – 1937 рр.), 86 с.

¹² *Літературно-науковий вісник. Покажчик змісту. том 1 – 109 (1898 – 1932)* [Literary and scientific journal. Index of content. volume 1 – 109 (1898 – 1932)], укл. Б.Ясінський, Київ – Нью-Йорк, 2000, с. 302-314.

¹³ *Літературно-науковий вісник. Покажчик змісту. том 1 – 109 (1898 – 1932)*, с. 57-73.

- ¹⁴ Літературно-науковий вістник. Показчик змісту. том 1 – 109 (1898 – 1932), с. 79-89.
- ¹⁵ О.Романів, *Олександр Барвінський і наукове товариство ім. Шевченка*, с. 95.
- ¹⁶ О.Барвінський, *Спомини з мого життя* [Reminiscence from my life], Нью-Йорк – Київ, Видавничий дім «Стилос», 2004, т. 2 (ч. 3 – 4), с. 428.
- ¹⁷ О.Барвінський, *Спомини з мого життя* [Reminiscence from my life], т. 2 (Ч. 3 – 4), с. 428.
- ¹⁸ Т.Антошевський, *Олександр Барвінський і український християнсько-суспільний рух наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.* [Alexander Barvinsky and the Ukrainian Christian-social movement in the late nineteenth and early twentieth centuries], in «Олександр Барвінський: матеріали конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження присвяченої 150-річчю від дня народження Олександра Барвінського», Львів, 14 травня 1997 р., Наукове товариство ім. Шевченка, Історично-філософська секція, Львів, [б.в.], 2001, с. 96.
- ¹⁹ С.Павлишин, *Життя віддане Україні* [Life will be given to Ukraine], in «Олександр Барвінський: матеріали конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження Олександра Барвінського», Львів, 14 травня 1997 р., Львів, [б.в.], 2001, с. 22.
- ²⁰ Я.Голобородько, *Речник української національної ідеї. До 140-річчя від дня народження Михайла Грушевського* [Speaker of the Ukrainian national idea. To the 140th anniversary of the birth of Mikhail Hrushevsky], in «Вісн. НАН України», 2006, № 9, с. 47.
- ²¹ Я.Голобородько. *Речник української національної ідеї. До 140-річчя від дня народження Михайла Грушевського*, с. 47.
- ²² Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Шевченка НАН України (ВРФІТ ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України), ф. 59, *спр. 888 Грушевський Михайло лист до Маковея Осипа від 27.02.1907 р.*, арк. 1.
- ²³ І.Гирич, *Наукове товариство ім. Шевченка як суспільно-політичний проєкт Михайла Грушевського* [Shevchenko Scientific Society as a socio-political project of Mikhail Hrushevsky], <http://ntsh.org/content/naukovetovarystvo-im-shevchenka-uk-suspilno-politichnyi-proiekt-mihayla-grushevskogo#sthash.pLaJmQyX.dpuf>
- ²⁴ С.Джафарова, *Вплив Івана Франка на розвиток науки у НТШ*, с. 1.
- ²⁵ С.Джафарова, *Вплив Івана Франка на розвиток науки у НТШ*, с. 3.
- ²⁶ ВРФІТ ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф. 59, *спр. 885 Грушевський Михайло лист до Маковея Осипа від 26.03.1902 р.*, арк. 1.
- ²⁷ *Писання Осипа Юрія Федьковича. Перше повне і критичне вид.* [Scripture of Osip Yuri Fedkovich. The first complete and critical edition], О.Ю.Федькович, (1902 – 1910), Львів, 3 друк. Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1902 – 1910. [у 4-х т.].
- ²⁸ *Матеріали до життєпису Осипа Юрія Гординського-Федьковича. З першодруків і автографів зібрав, упорядкував і пояснив О. Маковей* [Materials to the biography of Osip Yuriy Gordinsky-Fedkovych. From the first prints and autographs he collected, edited and explained O. Makovei], in «Писання Осипа Юрія Федьковича. Перше повне і критичне вид.», Львів, 3 друк. Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1910, т. 4, 653 с.
- ²⁹ О.Маковей, *Життєпись Осипа-Юрія Гординського-Федьковича* [Life of Osip-Yuri Gordinsky-Fedkovich], Львів, 3 друк. Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1910, 591 с.
- ³⁰ Центральний державний історичний архів у Львові [ЦДІАЛ України], ф. 663, оп. 1, *спр. 170 Звіт М.Павлика про стан бібліотеки Наукового товариства імені Т.Шевченка у Львові. Рукопис. 1901 – 1902*, арк. 3.
- ³¹ ВРФІТ ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф. 59, *спр. 1845 Павлик Михайло лист до Маковея Осипа від 27.01.1908 р.*, арк. 1.
- ³² ЦДІАЛ України, ф. 663, оп. 1, *спр. 221 Листи М.Павлику від кореспондентів з прізвищами на «М» 1893 – 1908 р.*, арк. 35.

Reference

1. L.Vynar, Mykhailo Hrushevskiy i Naukove tovarystvo imeni Shevchenka 1892 – 1930 [Mikhail Hrushevsky and the Shevchenko Scientific Society from 1892 to 1930], Miunkhen, Dniprova khvyliya, 1970, 110 s.
2. S.Dzhafarova, Vplyv Ivana Franka na rozvytok nauky u NTSh [Influence of Ivan Franko on the development of science in SSS], in «Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii», Ternopil, Vyd-vo TNPU im. V. Hnatiuka, 2010, vyp. 2, s. 1.
3. O.Romaniv, Oleksandr Barvinskyi i naukove tovarystvo im. Shevchenka [Alexander Barvinsky and the Shevchenko Scientific Society], in «Oleksandr Barvinskyi: materialy konferentsii, prysviachenoj 150-richchiu vid dnia narodzhennia Oleksandra Barvinskoho», Lviv, [b.v.], 2001, s. 95.
4. Istorii naukovoho tovarystva im. Shevchenka [History of the Shevchenko Scientific Society], Niu-York – Miunkhen, Naukove tovarystva im. Shevchenka, 1949, s. 15.
5. Zapysky naukovoho tovarystva imeni Shevchenka [Notes of the Shevchenko Scientific Society], Lviv, Z drukarni Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, 1900, Vyp. XXXIII, s. 27.
6. Khronika Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka [Chronicle of the Shevchenko Scientific Society], Lviv: Z drukarni Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, 1901, Ch. 5, s. 17.

7. Khronika Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, 1910, Ch. 41, s. 25.
8. Khronika Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, s. 26.
9. Khronika Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, s. 15.
10. Khronika Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, 1900, Ch. 2, s. 10.
11. Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka: bibliografichnyi pokazhchyk zmistu: u 2 ch. [Notes of the Shevchenko Scientific Society: bibliographic index of the contents: in 2 part], ukl. S.Oleinyk, Ivano-Frankivsk, Naukova biblioteka PNU, 2014, Ch. 1 (1893 – 1937 rr.), 86 s.
12. Literaturno-naukovyi vistnyk. Pokazhchyk zmistu. tom 1 – 109 (1898 – 1932) [Literary and scientific journal. Index of content. volume 1 – 109 (1898 – 1932)], ukl. B.Iasynskiy, Kyiv – Niu-York, 2000, s. 302-314.
13. Literaturno-naukovyi vistnyk. Pokazhchyk zmistu. tom 1 – 109 (1898 – 1932), s. 57-73.
14. Literaturno-naukovyi vistnyk. Pokazhchyk zmistu. tom 1 – 109 (1898 – 1932), s. 79-89.
15. O.Romaniv, Oleksandr Barvynskiy i naukove tovarystvo im. Shevchenka, s. 95.
16. O.Barvynskiy, Spomyny z moho zhyttia [Reminiscence from my life], Niu-York – Kyiv, Vydavnychiy dim «Stylos», 2004, t. 2 (ch. 3 – 4), s. 428.
17. O.Barvynskiy, Spomyny z moho zhyttia [Reminiscence from my life], t. 2 (Ch. 3 – 4), s. 428.
18. T.Antoshevskiy, Oleksandr Barvynskiy i ukrainskyi khrystyiansko-suspilnyi rukh naprykintsi KhIKh – na pochatku XX st. [Alexander Barvynsky and the Ukrainian Christian-social movement in the late nineteenth and early twentieth centuries], in «Oleksandr Barvynskiy: materialy konferentsii, prysviachenoj 150-richchju vid dnia narodzhennia prysviachenoj 150-richchju vid dnia narodzhennia Oleksandra Barvinskoho», Lviv, 14 travnia 1997 r., Naukove tovarystvo im. Shevchenka, Istorychno-filosofska sektsiia, Lviv, [b.v.], 2001, s. 96.
19. S.Pavlyshyn, Zhyttia viddane Ukraini [Life will be given to Ukraine], in «Oleksandr Barvynskiy: materialy konferentsii, prysviachenoj 150-richchju vid dnia narodzhennia Oleksandra Barvinskoho», Lviv, 14 travnia 1997 r., Lviv, [b.v.], 2001, s. 22.
20. Ya.Holoborodko, Rechnyk ukrainskoj natsionalnoj idei. Do 140-richchia vid dnia narodzhennia Mykhaila Hrushevskoho [Speaker of the Ukrainian national idea. To the 140th anniversary of the birth of Mikhail Hrushevsky], in «Visn. NAN Ukrainy», 2006, № 9, s. 47.
21. Ya.Holoborodko, Rechnyk ukrainskoj natsionalnoj idei. Do 140-richchia vid dnia narodzhennia Mykhaila Hrushevskoho, s. 47.
22. Viddil rukopysnykh fondiv i tekstolohii Instytutu literatury im. T.Shevchenka NAN Ukrainy (VRFiT IL im. T.H.Shevchenka NAN Ukrainy), f. 59, spr. 888 Hrushevskiy Mykhailo lyst do Makoveia Osypa vid 27.02.1907 r., ark. 1.
23. I.Hyrych, Naukove tovarystvo im. Shevchenka yak suspilno-politychnyj proiekt Mykhaila Hrushevskoho [Shevchenko Scientific Society as a socio-political project of Mikhail Hrushevsky], <http://ntsh.org/content/naukove-tovarystvo-im-shevchenka-yak-suspilno-politychnyj-proiekt-mihayla-grushevskogo#sthash.pLaJmQyX.dpuf>
24. S.Dzhafarova, Vplyv Ivana Franka na rozvytok nauky u NTSh, s. 1.
25. S.Dzhafarova, Vplyv Ivana Franka na rozvytok nauky u NTSh, s. 3.
26. VRFiT IL im. T.H.Shevchenka NAN Ukrainy, f. 59, spr. 885 Hrushevskiy Mykhailo lyst do Makoveia Osypa vid 26.03.1902 r., ark. 1.
27. Pysannia Osypa Yurii Fedkovycha. Pershe povne i krytychne vyd. [Scripture of Osip Yuri Fedkovich. The first complete and critical edition], O.Iu.Fedkovych, (1902 – 1910), Lviv, Z druk. Nauk. T-va im. Shevchenka, 1902 – 1910. [u 4-kh t.].
28. Materialy do zhyttiepysy Osypa Yurii Hordynskoho-Fedkovycha. Z pershodrukiv i avtohraviv zibrav, uporiadkuvav i poiasnyv O. Makovei [Materials to the biography of Osip Yuri Gordinsky-Fedkovych. From the first prints and autographs he collected, edited and explained O. Makovei], in «Pysannia Osypa Yurii Fedkovycha. Pershe povne i krytychne vyd.», Lviv, Z druk. Nauk. T-va im. Shevchenka, 1910, t. 4, 653 c.
29. O.Makovei, Zhyttiepys Osypa-Yurii Hordynskoho-Fedkovycha [Life of Osip-Yuri Gordinsky-Fedkovich], Lviv, Z druk. Nauk. T-va im. Shevchenka, 1910, 591 s.
30. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyj arkhiv u Lvovi [TsDIAL Ukrainy], f. 663, op. 1, spr. 170 Zvit M.Pavlyka pro stan biblioteki Naukovoho tovarystva imeni T.Shevchenka u Lvovi. Rukopys. 1901 – 1902, ark. 3.
31. VRFiT IL im. T.H.Shevchenka NAN Ukrainy, f. 59, spr. 1845 Pavlyk Mykhailo lyst do Makoveia Osypa vid 27.01.1908 r., ark. 1.
32. TsDIAL Ukrainy, f. 663, op. 1, spr. 221 Lysty M.Pavlyku vid korespondentiv z prizvyshchamy na «M» 1893 – 1908 r., ark. 35.